

Вовед

Република Македонија од своето осамостојување, па до денес сè уште се наоѓа на крстопат на голем број предизвици на транзициони промени во изградбата на демократското граѓанско општество според Западно-европските теркови. Создавањето на нови материјални и духовни вредности на новото граѓанско општество претпоставуваат нова содржина во образованието, неговото осовременување во поглед на структурирање и соодветни материјални, технички и финансиски средства, бидејќи едно општество е онолку демократско колку што е демократско образованието.

Во поглед на функционирањето на воспитно-образовниот систем и неговата основна институција - училиштето, слободно може да се каже дека тој поаѓа од почитувањето на одредени принципи, со прецизно формулирана цел и задачи, соодветно подготвен план и програми, методи и форми на работа, средства, постапки, како и субјекти - учесници и изведувачи, преку кои се реализира конкретна воспитно-образовна дејност. Во оваа прилика ќе се задржиме на принципот на демократизацијата, со должно укажување на фактот дека овој принцип не е и единствениот кој се наоѓа во педагошката литература.

Демократизацијата на образованието претставува стратешка цел на општеството кое се наоѓа во транзиција. Реформираното школство треба да ги задоволи плуралистичките интереси, очекувања и вредности во нашето општество, за што се потребни релевантни актери и размена на различни идеи во практиката.

Во училиштето, учениците треба да ја искусат демократијата и да почнат да ги развиваат вештините и ставовите кои им се неопходни за да дејствуваат ефикасно како граѓани на едно демократско општество. Основната претпоставка за демократизацијата на воспитно-образовниот процес е зголемувањето на можностите на учениците да дејствуваат и да ги остваруваат своите права со знаење, успех и одговорност. Тоа ќе им помогне на учениците да ја зголемат

способноста за самостојно донесување на разумни одлуки – да научат како да мислат, наместо што да мислат.

Колку што се поголеми промените во образованието, толку е понагласена и улогата на наставникот во воведувањето на демократизацијата во воспитно-образовниот процес. Сите новонастанати промени во однос на општествената, културната, економската, политичката и социјалната сфера, ја менуваат и улогата на наставникот и неговите обврски. Современата настава особено ја видоизменува улогата на наставникот при реализирањето на наставниот процес, и во однос на посветеното време, и во однос на сложеноста и значењето што го има за учениците.

Воспитно-образовниот процес, кој има соодветна организационо дизајнирана структура, има за цел и задача да продуцира активности кои ќе доведат до високи постигнувања и резултати на учениците. Централно место во него заземаат учениците и нивните постигнати успеси. Меѓутоа, нивото на постигнатите резултати од учениците е детерминирано и од степенот на неговата демократизацијата.

Демократизацијата на воспитно-образовниот процес се однесува на добрата организација и реализација на наставата, здрава клима во кое секое дете може да научи и современа, актуелна култура, што се манифестира преку безбедна и дисциплинирана средина во која се учи.

Поаѓајќи од самиот наслов и цел на овој труд и истражувањето ќе биде во насока на демократизацијата на процесот на изучување на наставните содржини по наставните предмети *Природа и Општество* во IV одделение и *Природни науки и Општество* во V одделение. Тоа, всушност ќе се однесува на утврдување на резултатите од изучувањето на содржините по овие предмети. Како показател за тоа колку е вредна наставата по истиве предмети може да биде способноста на ученикот за натамошното осознавање на природата и општеството низ одделни наставни предмети во повисоките одделенија. Наставните содржини по наставните предмети *Природа и Општество* во IV одделение и *Природни науки и Општество* во V одделение, со кои се запознаваат учениците, имаат повеќекратна функција. Како прво, тие ги задоволуваат потребите и интересирањата на учениците; овозможуваат подобро запознавање и разбирање на сопствената средина и ги учат поимите за решавање на општествените проблеми. Денешниот ученик не треба само да

познава низа на научни факти, туку треба да го знае и начинот како да дојде до потребните информации и истите соодветно да ги користи.

Неопходно е за учениците рефлексивно да практикуваат во наставата по наставните предмети *Природа и Општество* во IV одделение и *Природни науки и Општество* во V одделение, вклучувајќи го слоганот „попаметно работење“, како вредна цел за постигнување на подобри резултати, поголема ефективност, флексибилност и динамичност.

Не е доволно само да се каже дека треба да се почитува принципот на демократизацијата и да се остане само на таа констатација, туку треба, и правно, и институционално, и фактички да се работи врз примената и имплементацијата на овој принцип кој ќе биде дел и од иднината на практичната воспитно-образовна работа.

Принципот на демократизација не би можел да се оствари доколку не постои богата дидактичко-методска понуда од стилски и материјален аспект и други мали, но значајни нешта за воспитно-образовниот процес.